

**ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ
ΠΜΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ & ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ**

Ζητήματα διακυβέρνησης αγροτικών και νησιωτικών περιοχών

Λουκία – Μαρία Φρατσέα

fratsea@hua.gr

Εισαγωγικά σχόλια

- Τις τελευταίες 2-3 δεκαετίες αναδύεται ένα νέο «παράδειγμα» στο πεδίο της αγροτικής ανάπτυξης, το οποίο αντικαθιστά την έμφαση που δινόταν τα προηγούμενα χρόνια στην «από πάνω» καθοδηγούμενη από το κράτος ανάπτυξη με μία προσέγγιση «από κάτω» που βασίζεται στην ενδογενή ανάπτυξη.
- Η μετάβαση σε μία από τα “κάτω προσέγγιση” αφορά την αλλαγή του τρόπου με τον οποίο γίνεται η **διαχείριση της ανάπτυξης, όσο και αλλαγή στο είδος των δραστηριοτήτων που προωθούνταν μέσω προγραμμάτων ανάπτυξης.**
- Οι κοινότητες ενθαρρύνονται να **αξιολογήσουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, να προσδιορίσουν κατάλληλες λύσεις, καθώς και να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν προγράμματα ανάπτυξης.**
- Έτσι, μεταβάλλεται η μορφή και η χωρική προσέγγιση της αγροτικής ανάπτυξης καθώς η έμφαση στρέφεται στην εκμετάλλευση τοπικών ενδογενών πόρων (ενδογενής ανάπτυξη).

Εισαγωγικά σχόλια

- Παράλληλα, μεταβάλλεται και ο ρόλος του κράτους ο οποίος από **πάροχος της αγροτικής ανάπτυξης** μετατρέπεται σε **φορέα διευκόλυνσης της ανάπτυξης/ αναδιάρθρωσης** της τοπικής οικονομίας.
- Σημειώνεται ότι οι **δομές μέσω των οποίων κυβερνώνται οι αγροτικές περιοχές είναι διαφορετικές από χώρα σε χώρα** και συνδέονται με το συνταγματικό πλαίσιο, την κυρίαρχη πολιτική ιδεολογία και το ιστορικό πλαίσιο.
- Οι διαφοροποιήσεις αυτές είναι σημαντικές καθώς καθορίζουν **αποφάσεις σχετικά με τη κλίμακα ανάλυσης για τη διαμόρφωση πολιτικών** και των αποκρίσεων στην αγροτική αλλαγή (σύγκριση αγροτικής πολιτικής ΗΠΑ & ΚΑΠ).
- Καθορίζουν επίσης το **βαθμό** στο οποίο οι αποκρίσεις απέναντι στην αναδιάρθρωση αναπτύσσονται **εντός των αγροτικών περιοχών ή επιβάλλονται από έξω.**

Εισαγωγικά σχόλια

- Παρά τις διαφορετικές δομές διοίκησης στις περισσότερες χώρες, **η τοπική αυτοδιοίκηση στις αγροτικές περιοχές έχει η ίδια υποστεί σημαντικές μεταβολές** κατά τις πρόσφατες δεκαετίες.
- Γενικά, η διοίκηση της υπαίθρου έχει ακολουθήσει μία **μετάβαση από την πατερναλιστική εποχή (αρχές 20ου), σε μία κρατιστική εποχή στα μέσα του αιώνα και από εκεί προς μία εποχή «διακυβέρνησης»** κατά την αλλαγή του αιώνα.
- Η μετάβαση αυτή αντανακλά την αγροτική αναδιάρθρωση, αλλά αποτελεί και μέρος της και έχει σημαντικές συνέπειες για τη **διαμόρφωση και εφαρμογή της αγροτικής πολιτικής**, τη **ρύθμιση** αγροτικών κοινωνιών, οικονομιών και περιβαλλόντων και την **κατανομή της δύναμης** στο εσωτερικό της υπαίθρου.
- Στα τέλη της δεκαετίας του 1990, η συζήτηση για το μετασχηματισμό και την ανάπτυξη της υπαίθρου εφιστά την προσοχή στην έννοια της «νέας αγροτικής διακυβέρνησης» (New Rural Governance).

Διακυβέρνηση
του αγροτικού
χώρου

Η διακυβέρνηση του αγροτικού χώρου

- Η έννοια της διακυβέρνησης χρησιμοποιήθηκε αρχικά από μελετητές του αστικού χώρου της δεκαετία του 1980, οι οποίοι παρατήρησαν ότι η εξουσία της αιρετής τοπικής αυτοδιοίκησης υποχωρεί έναντι της αυξανόμενης εμπλοκής του ιδιωτικού τομέα στη διαμόρφωση και εφαρμογή της αστικής πολιτικής και στην εγκαθίδρυση μη αιρετών αρχών με αρμοδιότητες σε τομείς όπως η οικονομική ανάπτυξη.
- Όμως, οι ίδιες διαδικασίες λειτουργούσαν και στις αγροτικές περιοχές κάτι που δεν είχε επισημανθεί στη συζήτηση μέχρι το 1990.
- Με τον όρο διακυβέρνηση νοείται: *«Νέοι τρόποι κυβερνητικής λειτουργίας (διοίκησης) που λειτουργούν όχι μόνο μέσω των μηχανισμών του κυρίαρχου κράτους, αλλά επίσης και μέσω ενός αριθμού διασυνδεδεμένων θεσμικών οργανισμών, υπηρεσιών, συμπράξεων και πρωτοβουλιών όπου τα όρια ανάμεσα σε δημόσιο, ιδιωτικό και εθελοντικό τομέα είναι ασαφή. Τα κοινωνικά υποκείμενα επιδεικνύουν διαφορετικούς βαθμούς σταθερότητας και διάρκειας, λαμβάνουν διαφορετικές μορφές και λειτουργούν σε διαφορετικές κλίμακες που είναι πάνω ή κάτω από ή και ταυτίζονται με το έθνος – κράτος (Woods 2011: 314).*

Χαρακτηριστικά διακυβέρνησης αγροτικού χώρου

- Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας 1990 είχε αναδυθεί ένα νέο τοπίο διακυβέρνησης στις αγροτικές περιοχές που περιλάμβανε:
- τους καθιερωμένους θεσμικούς οργανισμούς της κυβέρνησης,
- μία πληθώρα συμπράξεων,
- κοινοτικών πρωτοβουλιών,
- διακυβερνητικών οργανώσεων,
- επιχειρηματικών συνεργασιών
- συγχρηματοδοτούμενων συμφώνων (π.χ. ομάδες δράσεις LEADER)
- συμπράξεις για τη διαχείριση λεκανών απορροής (π.χ. Εφαρμογή της Οδηγίας Πλαίσιο για το νερό)

Χαρακτηριστικά διακυβέρνησης αγροτικού χώρου

- Η μετατόπιση από την κυβέρνηση στη διακυβέρνηση υποδηλώνει όμως κάτι περισσότερο από μία αλλαγή θεσμικού πλαισίου.
- Το κράτος δε θεωρείται πλέον ότι έχει το μονοπώλιο της κυβερνητικής λειτουργίας, αλλά αντιθέτως ότι υπάρχει μία επικάλυψη αρμοδιοτήτων του κράτους και άλλων τομέων.
- Επίσης, το κράτος δε θεωρείται πλέον πάροχος των δημόσιων αγαθών, αλλά ένας πάροχος διευκολύνσεων που επιτρέπει στις κοινότητες να αυτοδιοικούνται.
- Η νομιμοποίηση της διακυβέρνησης θεωρείται ότι προέρχεται από την **άμεση συμμετοχή των πολιτών και των κοινωνικών εταίρων σε δραστηριότητες άσκησης κυβερνητικών λειτουργιών** πέρα από τη εκλογική εντολή της παραδοσιακής κυβέρνησης.
- Ουσιαστικά, η διακυβέρνηση σηματοδοτεί μια στροφή από το μακροχρόνιο μοντέλο της εκ των άνω προς τα κάτω κυβέρνησης και λήψης αποφάσεων, το σχεδιασμό και τη χάραξη πολιτικής, προς την κατεύθυνση ενός **πιο συμμετοχικού συστήματος της εφαρμοζόμενης πολιτικής σε τοπικό επίπεδο** - το λεγόμενο «λαϊκή εμπλοκή της κοινότητας» (grassroots community engagement)(O'Meara et al., 2007).

Η νέα διακυβέρνηση του αγροτικού χώρου

- Έχουν διατυπωθεί μία **σειρά από προβληματισμούς** αναφορικά με τη λειτουργία και τις συνέπειες που έχει η νέα κατανομή εξουσίας στις αγροτικές κοινωνίες.
- Πρώτον, υπάρχει προβληματισμός σχετικά με την **αποκλειστικότητα των δομών** που χαρακτηρίζουν τη διακυβέρνηση των αγροτικών περιοχών καθώς μπορεί να **συγκεντρώνεται η εξουσία** σε μια μικρή ομάδα οργανισμών και ατόμων.
- Δεύτερον, κριτική υφίσταται η **νομιμότητα και η λογοδοσία των δομών** της νέας διακυβέρνησης καθώς οι νέες δομές δεν λογοδοτούν στους πολίτες μέσω των εκλογών.
- Τρίτο, η ρητορική των συμπράξεων μπορεί να υποσκάπτεται από τους **άνισους πόρους** – χρηματικούς - των διαφορετικών εταίρων.
- Τέταρτο, οι συμπράξεις και άλλες δράσεις που συνδέονται με **συγκεκριμένα προγράμματα χρηματοδότησης** μπορεί να έχουν **μικρή διάρκεια ζωής**. Έτσι, το θεσμικό πλαίσιο της διακυβέρνησης των αγροτικών περιοχών μπορεί να είναι ιδιαίτερα ασταθές.

Η νέα διακυβέρνηση του αγροτικού χώρου

- Πέμπτο, δημιουργούνται **νέες περιοχές και κλίμακες διακυβέρνησης** στον αγροτικό χώρο παράλληλα με την εγκαθίδρυση νέων συμπράξεων και σε ορισμένα μέρη παράλληλα με την αναδιάρθρωση της αιρετής τοπικής αυτοδιοίκησης. Ενδέχεται να προκύψουν **προβλήματα συνεργασίας** ανάμεσα σε επικαλυπτόμενους οργανισμούς και συμπράξεις που λειτουργούν σε εδαφικές ενότητες που οριοθετούνται με διαφορετικό τρόπο
- Έκτο, ενδέχεται η διακυβέρνηση να δημιουργήσει μία **γεωγραφική ανισότητα** ανάμεσα σε περιοχές πλούσιες σε συμπράξεις και φτωχές σε συμπράξεις.
- Έβδομο, υποστηρίζεται ότι μεταβιβάζεται η **ευθύνη της αγροτικής ανάπτυξης από το κράτος στις κοινότητες καθαυτές**. Η μεταβολή αυτή μπορεί να είναι «ενδυναμωτική» όμως οι κοινότητες μπορεί να θεωρηθούν – αδίκως – υπεύθυνες στην περίπτωση που αποτύχουν να βελτιώσουν τις συνθήκες είτε επειδή υποτίθεται είναι ελλείψεις επιχειρηματικών προσόντων είτε επειδή υπήρξαν απρόθυμες απέναντι στην «αλλαγή» τους (Cheshire 2000).
- Όγδοο, σε κάποιες περιοχές εγείρονται ζητήματα από την **οπτική του φύλου**. Σε ποιο βαθμό το φύλο και η εθνικότητα αποτελεί παράγοντα αποκλεισμού από προγράμματα τοπικής διακυβέρνησης στην ύπαιθρο (Pini 2006);

Η πρόκληση της συν-διαχείρισης σε μια προστατευόμενη περιοχή του Αιγαίου

- Η σύγχρονη επιστημονική συζήτηση υπογραμμίζει ότι προκειμένου να επιτευχθεί η βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη είναι αναγκαία η **συν-διαχείριση των κοινών πόρων/ και η ενδυνάμωση της περιβαλλοντικής προστασίας** που δεν μπορεί να υπαγορευθεί «από πάνω προς τα κάτω» αλλά να διασφαλιστεί μέσα από την ενεργή συμμετοχή (και όχι τυπική) του συνόλου των ενδιαφερομένων φορέων.
- Η πρόκληση της παρούσας έρευνας που εκπόνησε το Τμήμα Γεωγραφίας του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου αφορά τον τρόπο με τον οποίο οι ενδιαφερόμενοι φορείς (π.χ. επαγγελματίες αλιείς, ερασιτέχνες, τοπικός πληθυσμός, κ.λπ.) μπορούν να **συμμετάσχουν σε ένα σχέδιο οικο-συστημικής αλιευτικής διαχείρισης, ανταποκρινόμενοι παράλληλα στις νέες προκλήσεις που συνδέονται με την ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών.**
- Οι τελευταίες καλούνται να **αναπροσαρμόσουν τις οικονομικές δραστηριότητές τους σύμφωνα με την προστασία του περιβάλλοντος και την διατήρηση των κοινών πόρων.**

Η αλιεία στην Ελλάδα

- Η αλιεία διαδραματίζει ιδιαίτερο ρόλο στην οικονομία και κοινωνία των νησιωτικών και παράκτιων περιοχών.
- Στην Ελλάδα, στην αλιεία δραστηριοποιούνται 14.123 αλιευτικά σκάφη [2018], σχεδόν το ένα πέμπτο (18,3%) του αλιευτικού στόλου της Ε.Ε-28, τα οποία είναι κυρίως μικρά αλιευτικά σκάφη 12 μέτρων και μικρότερης δυναμικότητας (4.9 GT έναντι 19.2 GT σε ευρωπαϊκό επίπεδο) (Eurostat 2015: 168).
- Στην Ελλάδα βασικό ρόλο διαδραματίζει η **παράκτια αλιεία**, όρος υποδηλώνει δύο βασικά χαρακτηριστικά, την διεξαγωγή της από **σκάφη σχετικά μικρού μεγέθους** και την **στενή σύνδεσή της με την παράκτια ζώνη** και το λιμάνι εξόρμησης, που τη διαφοροποιεί από τις άλλες χώρες της Μεσογείου (Tzanatos et al. 2006).

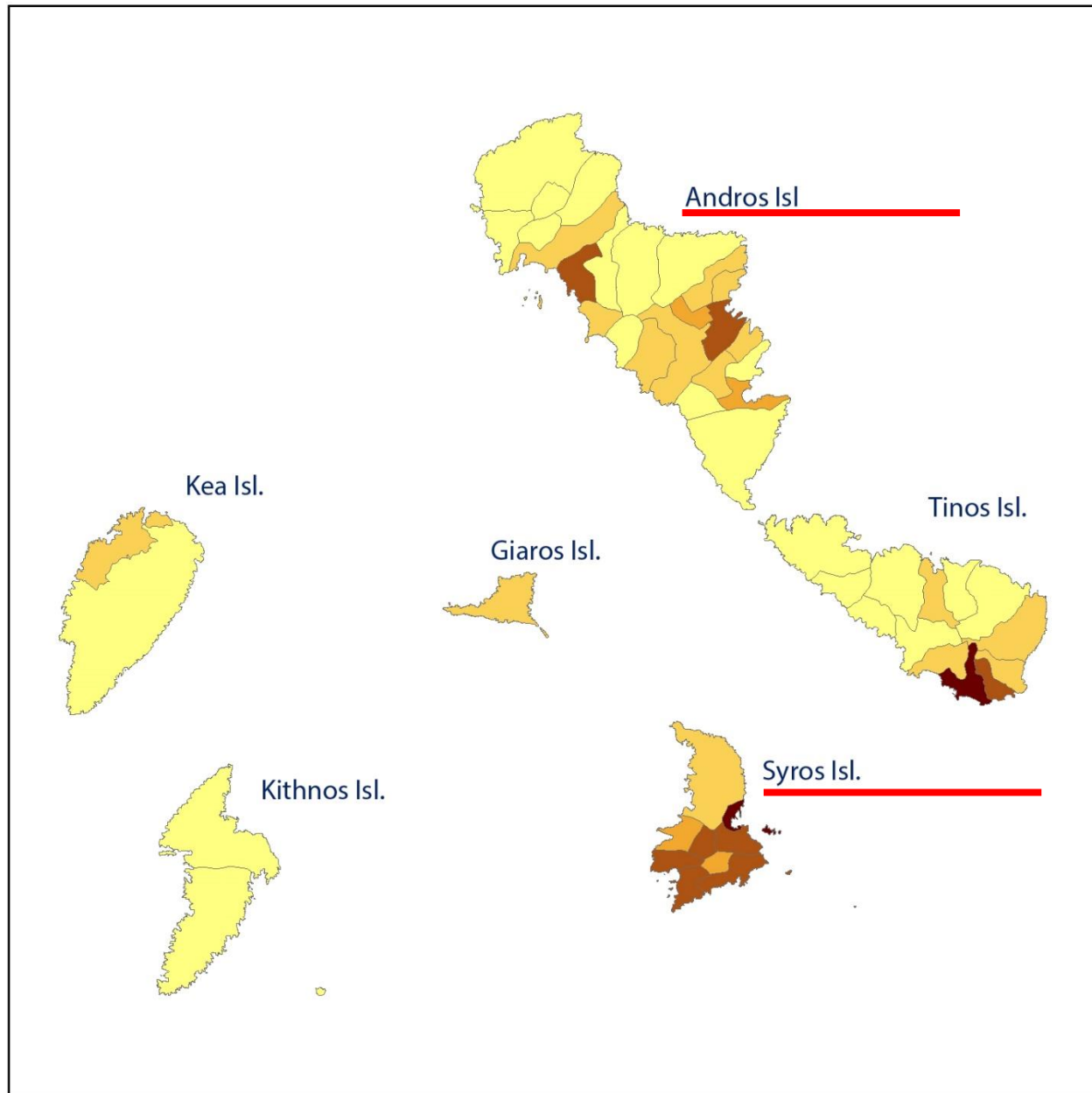
Η αλιεία στην Ελλάδα

- Η παράκτια αλιεία στην Ελλάδα είναι **οικογενειακής μορφής** με υψηλό ποσοστό **απασχόλησης ανδρών** (89,7%). Οι γυναίκες που ασχολούνται με την αλιεία συνήθως κάνουν υποστηρικτικές δραστηριότητες.
- Τα κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά των επαγγελματιών αλιέων μπορεί να αποτελέσουν **πρόκληση για τη βιωσιμότητα του κλάδου** και θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον σχεδιασμό μέτρων θαλάσσιας προστασίας.
- Πράγματι, τα δύο τρίτα των επαγγελματιών ψαράδων παράκτιας αλιείας είναι μεταξύ 40 και 64 ετών, ενώ το 12% είναι άνω των 65 ετών. Επιπλέον, το 6,2% έχει τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία έχει πρωτοβάθμια ή δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης 2019).

Μεθοδολογία

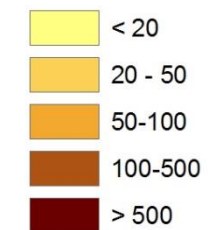
- Η παρουσίαση στηρίζεται σε εμπειρικά στοιχεία που συλλέχθηκαν στα δύο νησιά (Σύρο και Άνδρο) σε δύο χρονικές περιόδους:
 - την περίοδο Ιουλίου – Νοεμβρίου 2014
 - την περίοδο Σεπτεμβρίου 2016 – Ιουνίου 2017
- Χρησιμοποιήσαμε δύο προσεγγίσεις – μια ποσοτική και ποιοτική – προκειμένου να αποκομίσουμε μια ολοκληρωμένη εικόνα για την **οικονομική και κοινωνική κατάσταση** στα δύο νησιά, καθώς επίσης να καταγράψουμε και να αξιολογήσουμε τις απόψεις και τις στάσεις **διαφορετικών ομάδων του τοπικού πληθυσμού** για την ανάπτυξη των δύο νησιών και για τις θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές:
- Ποσοτική έρευνα: συγκεντρώθηκαν 201 ερωτηματολόγια το 2014 και 245 ερωτηματολόγια το 2016/17 στη Σύρο και την Άνδρο.
- Ποιοτική έρευνα: διεξήχθησαν πάνω από 45 προσωπικές συνεντεύξεις (με εκπροσώπους φορέων που δραστηριοποιούνται στις περιοχές μελέτης αλλά και εκτός περιοχών μελέτης, επιλεγμένοι επαγγελματίες και ερασιτέχνες αλιείς, κ.λπ.) και 4 ομάδες εστιασμένης συζήτησης και στα δύο νησιά.

Χάρτης 1. Οι περιοχές έρευνας στις Βόρειες Κυκλάδες

Source: Data processing EL.STAT.

Pop Density (2011) hab / Sq Km

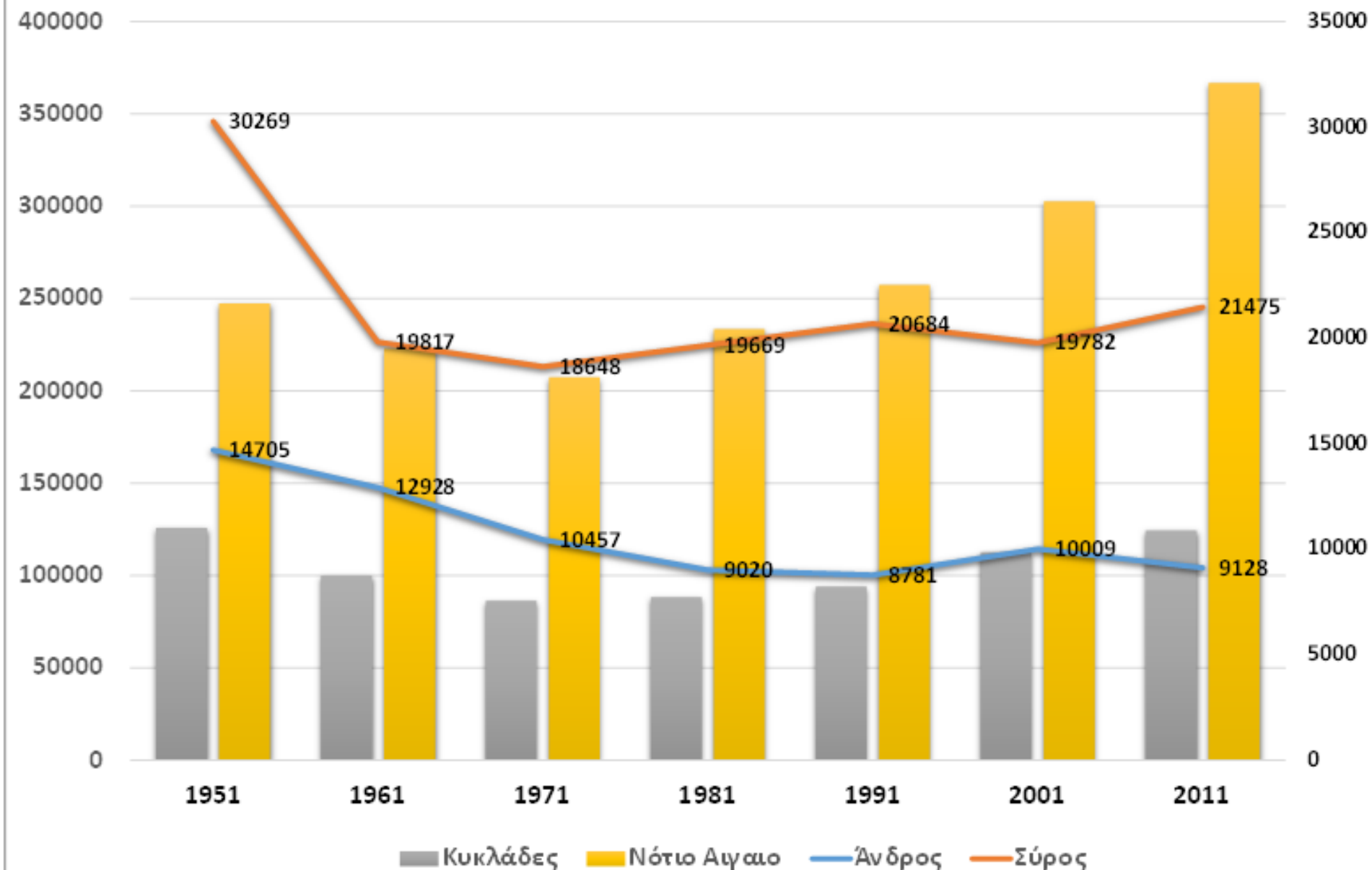

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Στοιχεία Απογραφής Πληθυσμού 2011.

Οι περιοχές έρευνας: Σύρος & Άνδρος

- Οι δύο περιοχές έρευνας (Άνδρος και Σύρος), παρότι ανήκουν στο ίδιο σύμπλεγμα νησιών (Βόρειες Κυκλάδες), παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές μεταξύ τους όσον αφορά την πληθυσμιακή δυναμική τους και τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά τους.
- Ο τουρισμός και η γεωργία/ αλιεία αποτελούσαν βασικές οικονομικές δραστηριότητες και στις δύο περιοχές. Στη Σύρο το **ναυπηγείο «Νεώριο»** ήταν ένα από τα παλαιότερα μηχανουργεία της Ελλάδας, ενώ η Άνδρος έχει μια μακρά **ναυτιλιακή** ιστορία.
- Ο πληθυσμός των δύο περιοχών έρευνας κατά την περίοδο 1951-2011 έχει ακολουθήσει γενικότερα φθίνουσα πορεία συγκριτικά με την αύξηση του πληθυσμού που άρχισε να καταγράφεται στις Κυκλάδες και στο Νότιο Αιγαίο ήδη από τη δεκαετία του 1980

**ΓΡΑΦΗΜΑ 1.1. Εξέλιξη του πραγματικού πληθυσμού των νησιών
συγκριτικά με τις Κυκλάδες και το Νότιο Αιγαίο, 1951-2011**

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Στοιχεία Απογραφών Πληθυσμού, 1951-2011.

Η Σύρος

- Ο πληθυσμός της Σύρου μειώθηκε στο σύνολο της περιόδου αναφοράς κατά 29%, ενώ κατά την τελευταία δεκαετία 2001-2011 έχει παρουσιάσει αύξηση 8,6%.
- Η Σύρος είναι από τις περισσότερο πυκνοκατοικημένες περιοχές των Κυκλάδων με πληθυσμιακή πυκνότητα 261.9 άτομα/ τετρ.χλμ και στο νησί κατοικούν Ορθόδοξοι και Καθολικοί.
- Το 2001 ο αλλοδαπός πληθυσμός αντιστοιχούσε σε 2,8% του συνολικού πληθυσμού, ενώ το 2011 έφθασε σε 6,5%.
- Η Σύρος διαθέτει περιορισμένο πρωτογενή τομέα, με κάπως αναπτυγμένο το δευτερογενή και αρκετά αναπτυγμένο τον τριτογενή τομέα, λόγω κυρίως του γεγονότος ότι αποτελεί το διοικητικό κέντρο των Κυκλάδων.

Ερμούπολη, Σύρος

Η Άνδρος

- Ο πληθυσμός της Άνδρου βαίνει μειούμενος καθ' όλη την περίοδο αναφοράς (συνολική μείωση 38%) αν παρατηρείται σημαντική εποχική διακύμανση του πληθυσμού καθώς την καλοκαιρινή περίοδο ο πληθυσμός της Άνδρου εκτιμάται ότι τετραπλασιάζεται.
- Η Άνδρος κατατάσσεται στις πιο αραιοκατοικημένες περιοχές των Κυκλάδων με πληθυσμιακή πυκνότητα μόλις 24 άτομα/ τετρ.χλμ.
- Το 2001 ο αλλοδαπός πληθυσμός αντιστοιχούσε σε 9,5% του συνολικού πληθυσμού, ενώ το 2011 έφθασε σε 20%.
- Η Άνδρος εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τον πρωτογενή τομέα, ενώ ο δευτερογενής και ο τριτογενής τομέας είναι λιγότερο αναπτυγμένοι.

Χώρα, Άνδρου

Η προστατευόμενη περιοχή των Β.Κυκλάδων: Γυάρος

© A. Bonetti/WWF Greece

Φωτογραφία. Άποψη από τις φυλακές στο νησί της Γυάρου

- Η Γυάρος είναι ένα άνυδρο, έρημο νησί στις Βόρειες Κυκλάδες, που χρησιμοποιήθηκε (1940-1974) ως τόπος εξορίας πολιτικών κρατουμένων.

-
- Με τη μεταπολίτευση και μέχρι το 2002 λειτούργησε σαν πεδίο βολής για το ναυτικό και από τότε παραμένει ακατοίκητη με μόνους επισκέπτες αλιείς και κυνηγούς.
 - Χαρακτηρίστηκε ιστορικός τόπος το 2001 από το Υπουργείο Πολιτισμού. Το 2011 η Γυάρος και η γύρω θαλάσσια περιοχή εντάχθηκε στο Δίκτυο Natura 2000.

Η προστατευόμενη περιοχή των Β. Κυκλάδων: Γυάρος

- Το νησί της Γυάρου ανήκει στο Δήμο Σύρου – Ερμούπολης.
- Η ευρύτερη περιοχή είναι υψίστης σημασίας για την επιβίωση της απειλούμενης με εξαφάνιση μεσογειακής φώκιας
- Τα παράκτια ύδατα αλιεύονται, παρά την Υπουργική Απόφαση 5278/39B/ 22-01-1979, που απαγορεύει -χωρίς ωστόσο να θέτει ρητά τα γεωγραφικά όρια - όλες τις αλιευτικές δραστηριότητες γύρω από το νησί.
- Τον Ιούλιο του 2019, το Υπουργείο Περιβάλλοντος εξέδωσε Υπουργική Απόφαση που θεσπίζει μία σειρά μέτρων προστασίας σε όλη τη Γυάρο στις Βόρειες Κυκλάδες, με βάση τα προτεινόμενα μέτρα που συζητήθηκαν από το 2016 από την «Επιτροπή Συνδιαχείρισης Γυάρου», μία ειδική επιτροπή που ορίστηκε για την ίδρυση θαλάσσιας προστατευόμενης περιοχής στη Γυάρο.

Το θαλάσσιο τοπίο της Γυάρου
(c) Γ.Ρηγούτσος/WWF Ελλάς

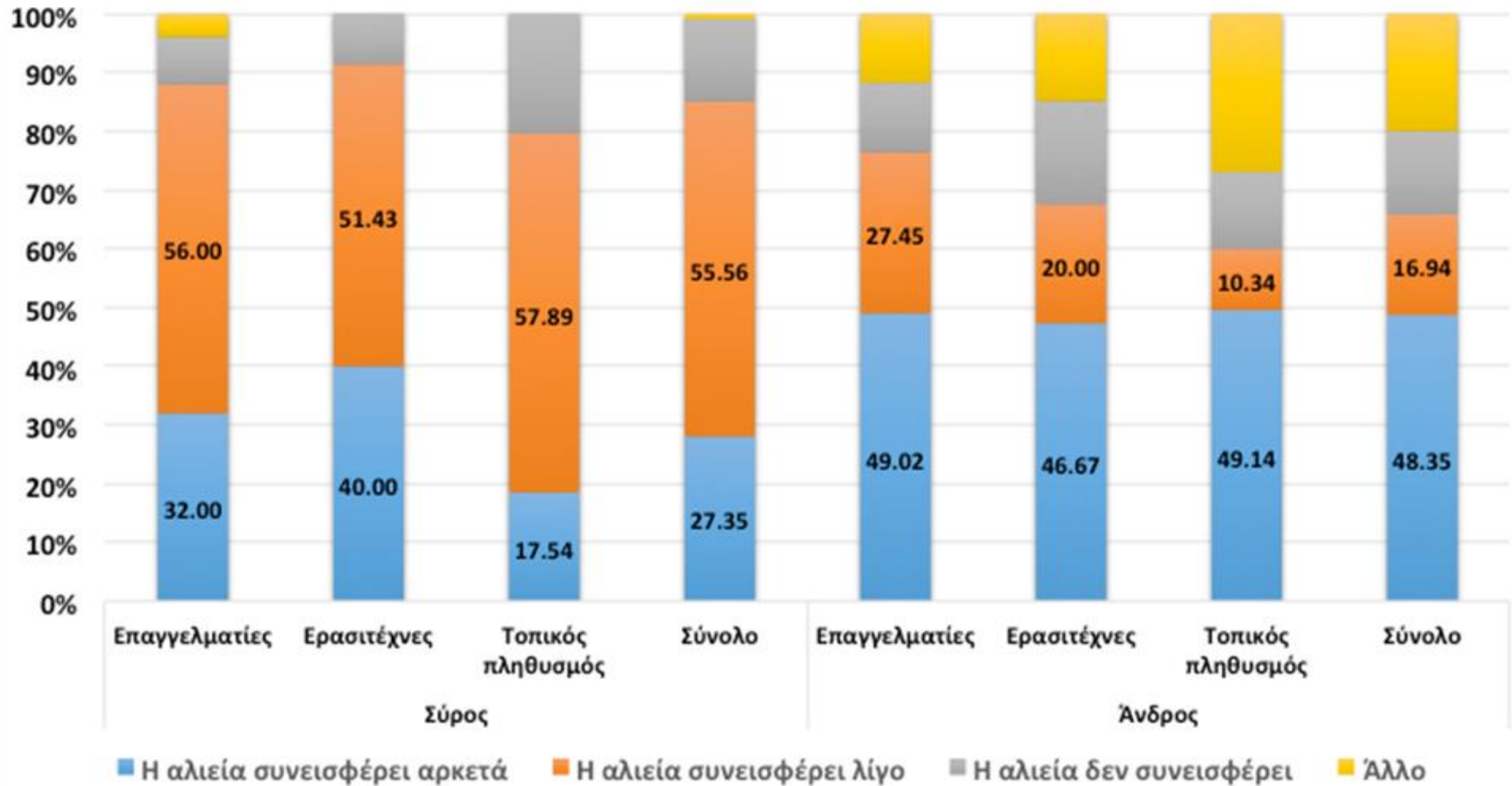

Cycladeslife.gr

Η αλιεία ως μέσο οικονομικής ανάπτυξης

- Η «οικονομία της θάλασσας» φαίνεται ότι διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο για την οικονομική ανάπτυξη της Σύρου και της Άνδρου, χωρίς ωστόσο αυτή να αφορά ειδικά ή άμεσα την αλιευτική δραστηριότητα.
- Στη Σύρο το ναυπηγείο του «Νεωρίου» συχνά χαρακτηρίζεται από τους ερωτώμενους ως ο «πνεύμονας» του νησιού, αν και σήμερα βρίσκεται σε φθίνουσα πορεία. Από την άλλη πλευρά, η Άνδρος διαθέτει την δική της ιδιαίτερη ναυτική και εφοπλιστική παράδοση, καθώς η ναυτιλία αποτέλεσε μια βασική οικονομική δραστηριότητα που ωφέλησε κυρίως μέσω των εμβασμάτων των ναυτικών και προσέφερε ένα σημαντικό εισόδημα στο νησί.
- Σε γενικές γραμμές σήμερα, ο τουρισμός και οι κατασκευές προκρίνονται ως τομείς ενδιαφέροντος για την οικονομική ανάπτυξη των δύο περιοχών, ενώ δίδεται μικρότερο βάρος στον αγροτικό τομέα και τις υπηρεσίες που θεωρούνται ότι μπορούν να συνεισφέρουν στην ανάπτυξη των δύο περιοχών.
- Ο ρόλος της αλιείας για την ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών θεωρείται σημαντικός αν και η στάση αυτή διαφοροποιείται ανάλογα με την ομάδα πληθυσμού και την περιοχή έρευνας.

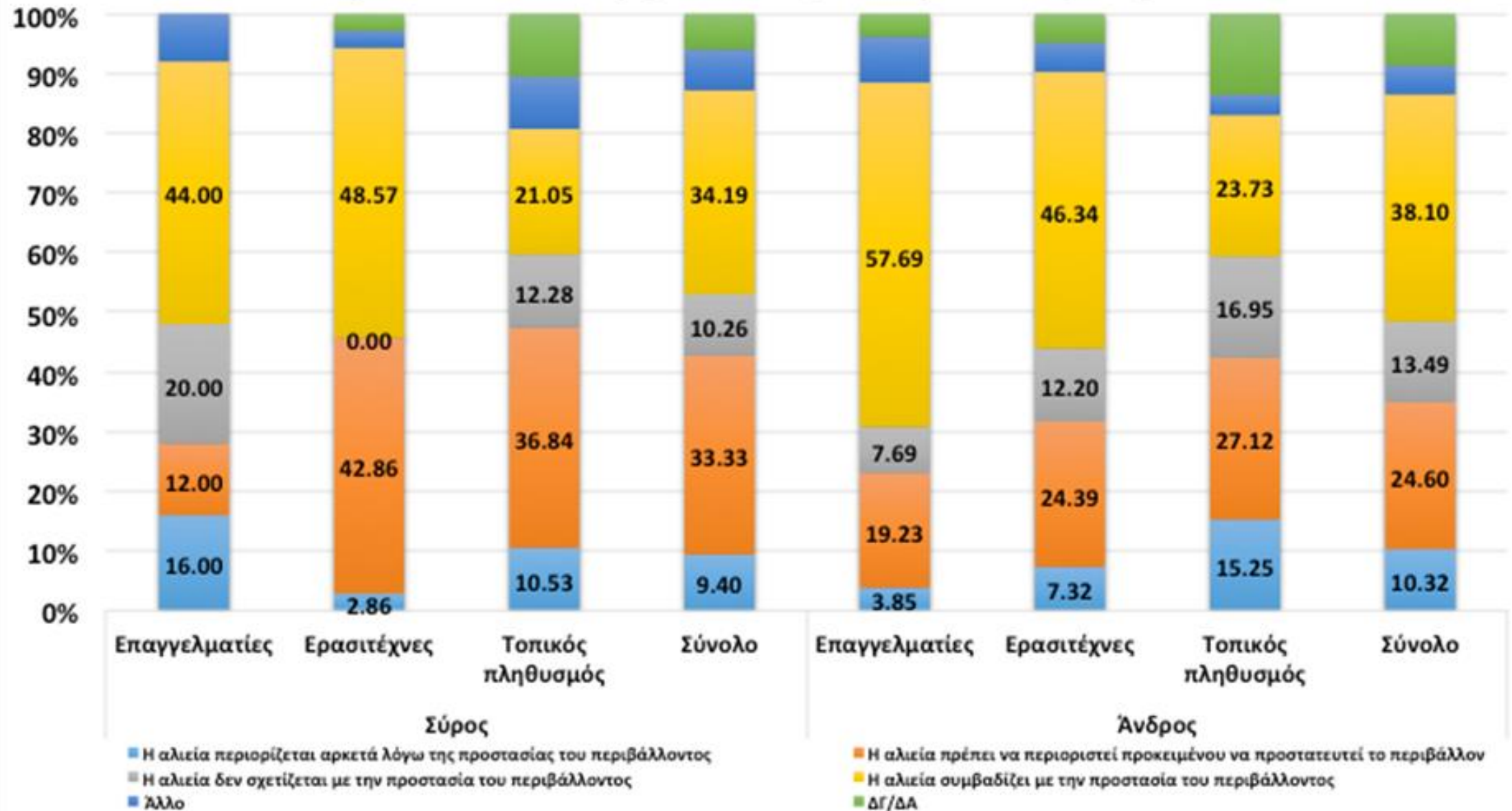
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.4. Εκτίμηση της συνεισφοράς της αλιείας στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής ανά ομάδα πληθυσμού

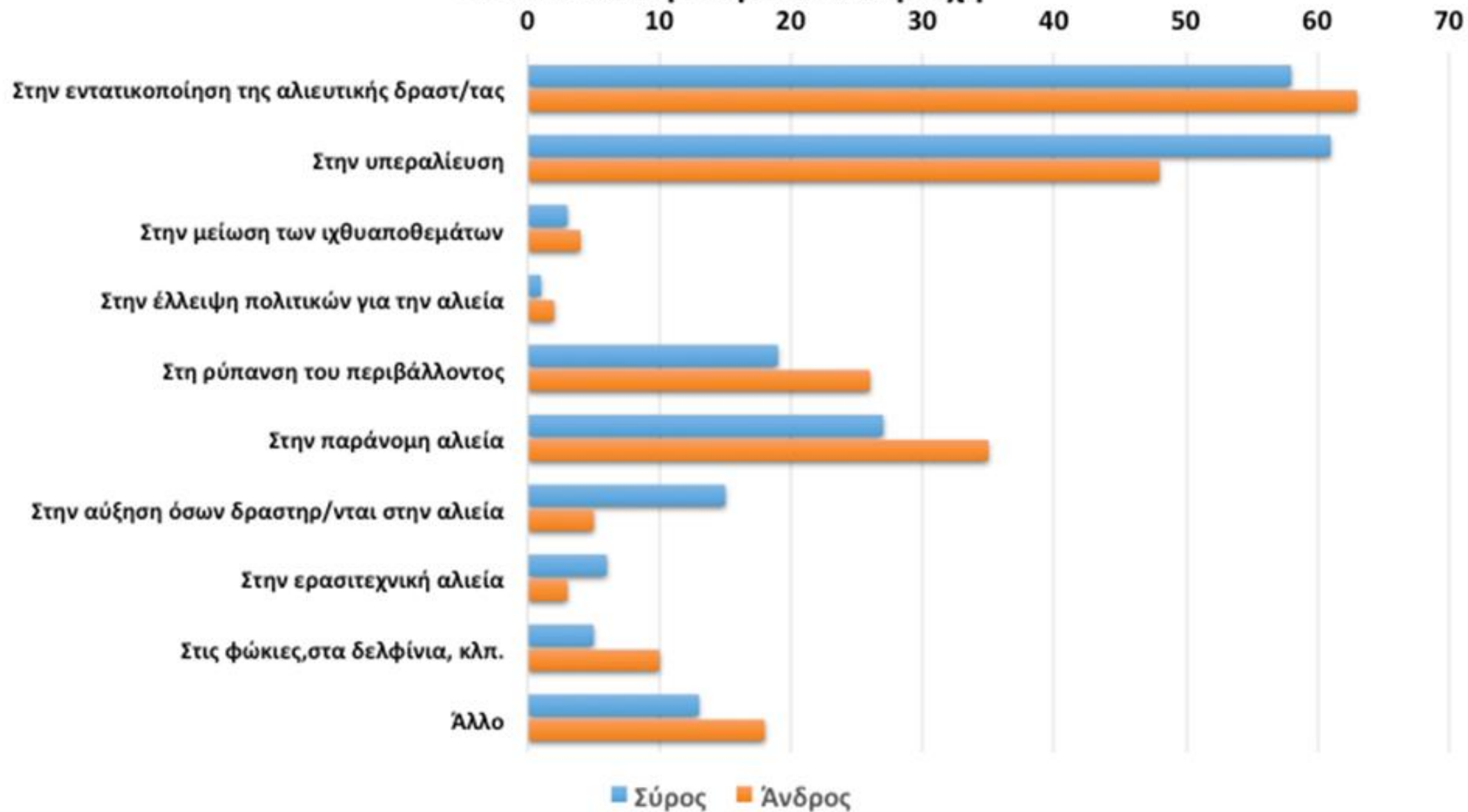
Η σχέση αλιείας και περιβάλλοντος

- Οι στάσεις και οι απόψεις των ερωτώμενων για τη σχέση της αλιείας και του περιβάλλοντος διαφοροποιούνται ανάλογα με την περιοχή έρευνας και μεταξύ των τριών ομάδων πληθυσμού.
- Έτσι, η επαγγελματική ή ερασιτεχνική ενασχόληση με την αλιεία διαφοροποιεί τις απόψεις των ερωτώμενων, καθώς επηρεάζει τη στάση τους απέναντι στην αλιευτική δραστηριότητα και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν όσοι αλιεύουν. Επιπρόσθετα, είναι διακριτές οι στάσεις των τοπικών πληθυσμών των δύο περιοχών, καθώς αυτοί στηρίζονται σε διαφορετικές ιστορικές παραδόσεις και τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά τους διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό.
- Ειδικότερα, η πρόσληψη των τριών ομάδων πληθυσμού για το περιβάλλον διαφοροποιείται σημαντικά μεταξύ των τριών ομάδων πληθυσμού και εντός της κάθε περιοχής.

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.5. Εκτίμηση της σχέσης ανάμεσα στην αλιεία και την προστασία του περιβάλλοντος ανά ομάδα πληθυσμού

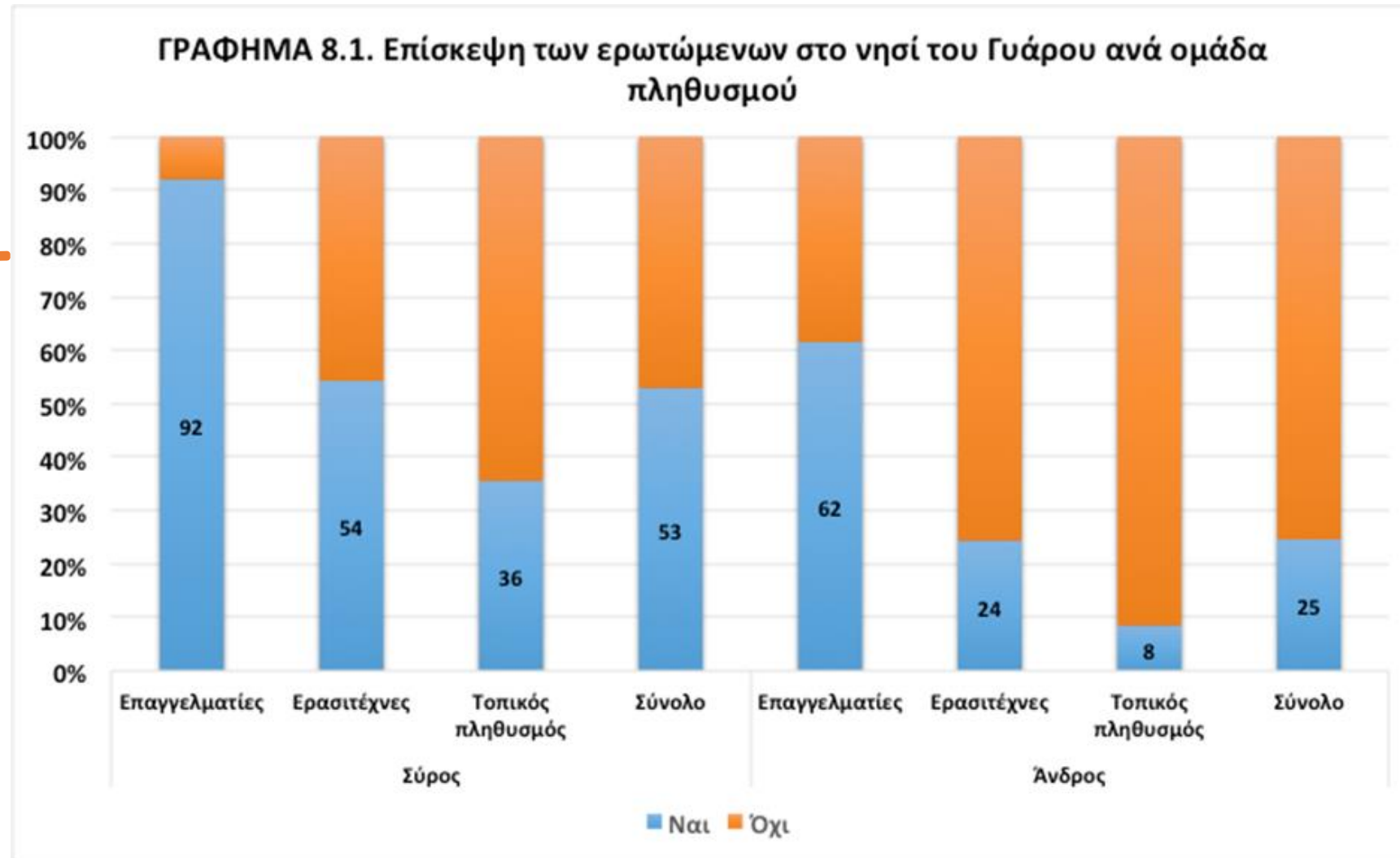
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.9. Εκτιμώμενοι λόγοι μείωσης των αλιευμάτων για τον συνολικό πληθυσμό ανά περιοχή

Πηγή: Επιτόπια έρευνα Σεπτέμβριος 2016-Ιούνιος 2017. Σημείωση: Ερώτηση πολλαπλών απαντήσεων.

Στάσεις και απόψεις σχετικά με τη Γυάρο

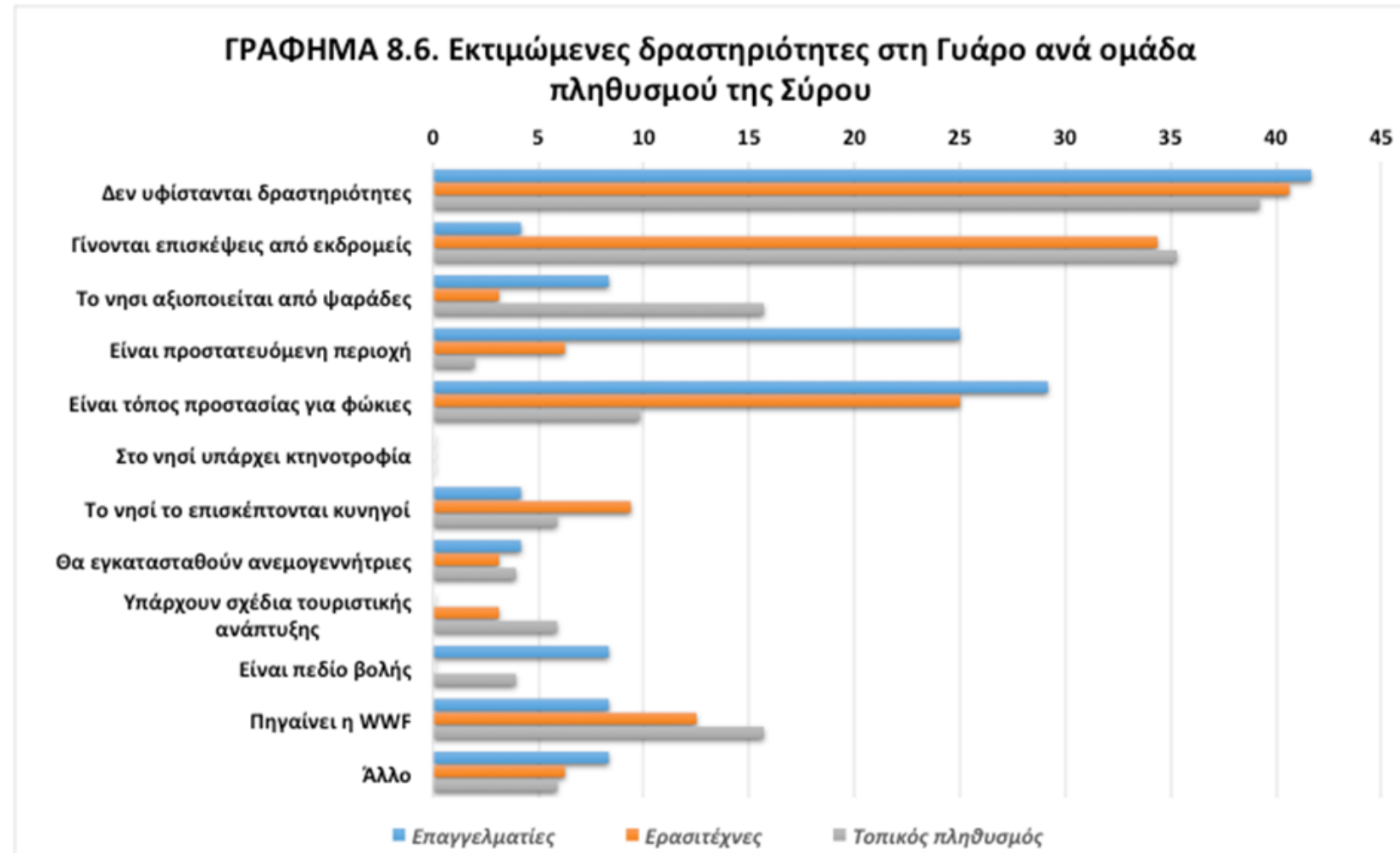
- Στην έρευνα έγινε εμφανές ότι υπάρχει πληρέστερη γνώση των ερωτώμενων της Σύρου συγκριτικά με τους ερωτώμενους της Άνδρου, σχετικά με τη Γυάρο.
- Η πληρέστερη γνώση, η οποία εξηγείται από τη γεωγραφική εγγύτητα και την ευκολότερη πρόσβαση από την Σύρο στην Γυάρο, αποτυπώθηκε σε μεγάλο βαθμό και στις απαντήσεις των ερωτηματολογίων.
- Οι αλιείς της Σύρου εμφανίζονται να έχουν επισκεφθεί το νησί σε μεγαλύτερο ποσοστό από τους αλιείς της Άνδρου, γεγονός που υποθετικά μπορεί να μεταφράζεται και σε υψηλότερα ποσοστά αλιείας στο νησί. Γενικότερα, υφίσταται μια 'στενή σχέση' μεταξύ Σύρου και Γυάρου και μια 'πολύ ασθενέστερη' μεταξύ Άνδρου και Σύρου.

Πηγή: Επιτόπια έρευνα Σεπτέμβριος 2016-Ιούνιος 2017.

- Στη Σύρο επικρατεί η αντίληψη και στις τρεις ομάδες πληθυσμού, ότι δεν υπάρχουν δραστηριότητες στη Γυάρο (42% των επαγγελματιών, 41% των ερασιτεχνών και 39% του τοπικού πληθυσμού).

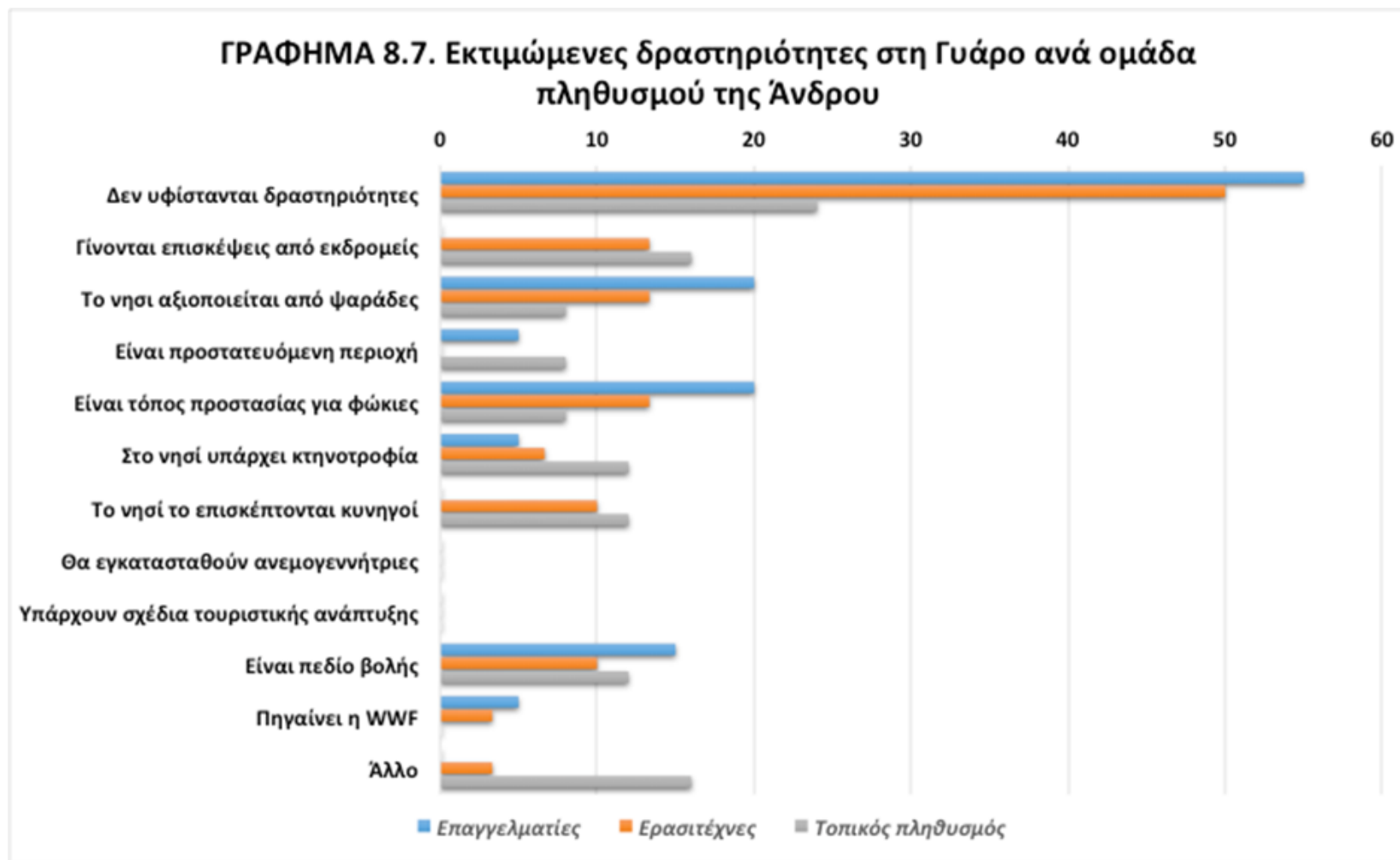
- Οι επαγγελματίες αλιείς της Σύρου υποστηρίζουν, ότι το νησί είναι τόπος προστασίας για τις φώκιες (29%), το νησί είναι προστατευόμενη περιοχή (25%), ενώ μικρότερα ποσοστά αναφέρουν ότι το νησί αξιοποιείται από ψαράδες (8%) και ότι στο νησί πηγαίνει η WWF (8%).
- Οι ερασιτέχνες αλιείς της Σύρου, αναφέρουν ότι διοργανώνονται επισκέψεις από εκδρομείς (λόγω της ιστορικότητας του νησιού) (34%), είναι τόπος προστασίας για τις φώκιες (25%) και ότι στο νησί πηγαίνει η WWF (13%).
- Για τον τοπικό πληθυσμό της Σύρου διοργανώνονται επισκέψεις από εκδρομείς (35%), το νησί αξιοποιείται από ψαράδες (16%), στο νησί πηγαίνει η WWF (16%) και το νησί είναι τόπος προστασίας για τις φώκιες (10%).

Πηγή: Επιτόπια έρευνα Σεπτέμβριος 2016 - Ιούνιος 2017. Σημείωση: Ερώτηση πολλαπλών απαντήσεων.

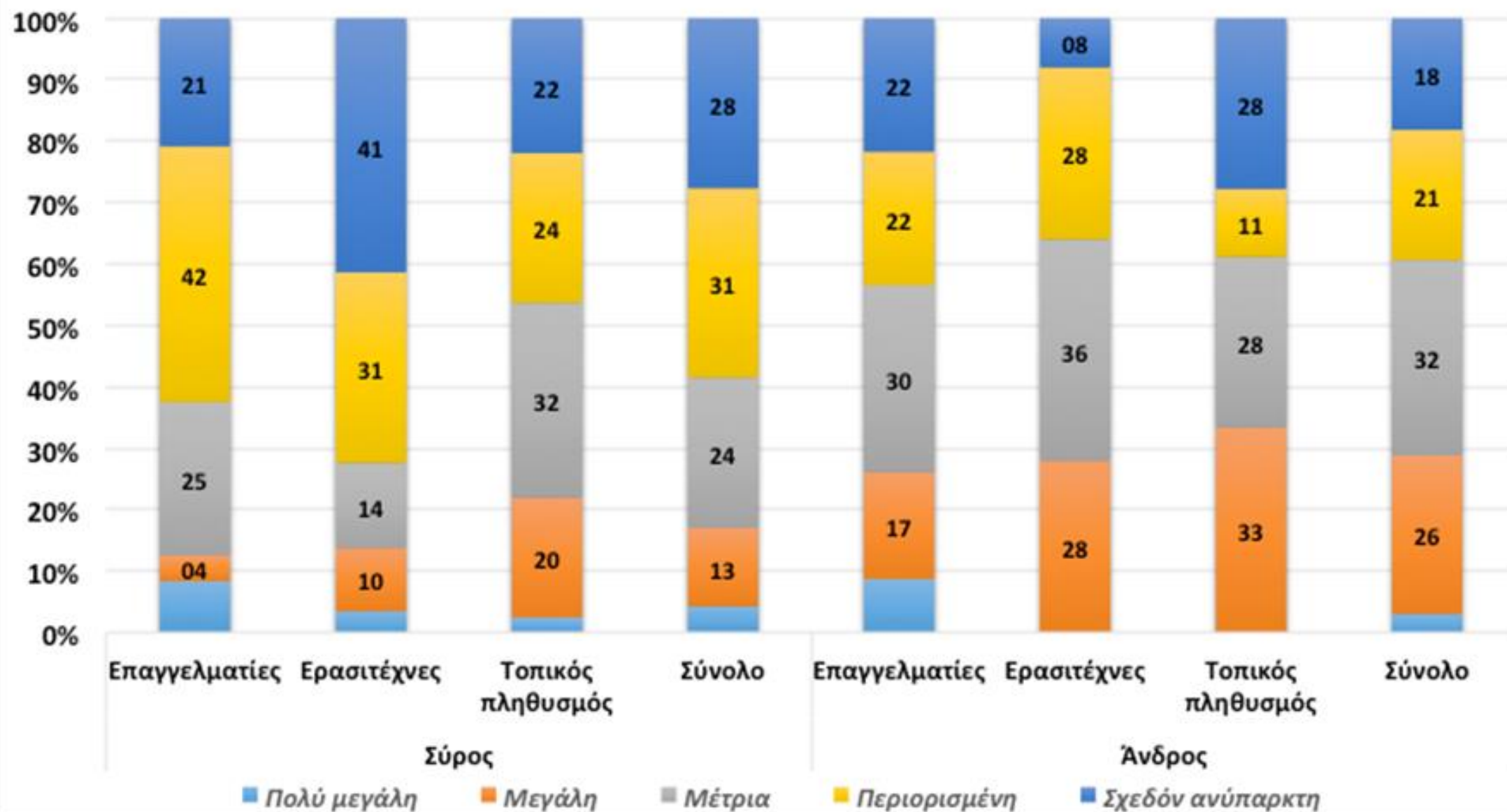
- Και στην Άνδρο, επίσης, κυριαρχεί η αντίληψη και στις τρεις ομάδες πληθυσμού, ότι δεν υπάρχουν δραστηριότητες στη Γυάρο (55% των επαγγελματιών, 50% των ερασιτεχνών και 24% του τοπικού πληθυσμού).

- Οι επαγγελματίες της Άνδρου υποστηρίζουν, ότι το νησί αξιοποιείται από αλιείς (20%), ότι το νησί είναι τόπος προστασίας για τις φώκιες (20%) και το νησί είναι πεδίο βολής (15%).
- Οι ερασιτέχνες της Άνδρου, αναφέρουν, ότι στο νησί διοργανώνονται επισκέψεις από εκδρομείς (13%), το νησί είναι τόπος προστασίας για τις φώκιες (13%), το νησί αξιοποιείται από ψαράδες (13%), καθώς επίσης το νησί επισκέπτονται κυνηγοί (10%) και το νησί είναι πεδίο βολής (10%).
- Ο τοπικός πληθυσμός της Άνδρου επισημαίνει, ότι το νησί επισκέπτονται εκδρομείς (16%), στο νησί υπάρχει κτηνοτροφία (12%), το νησί το επισκέπτονται κυνηγοί (12%), και το νησί είναι πεδίο βολής (12%).

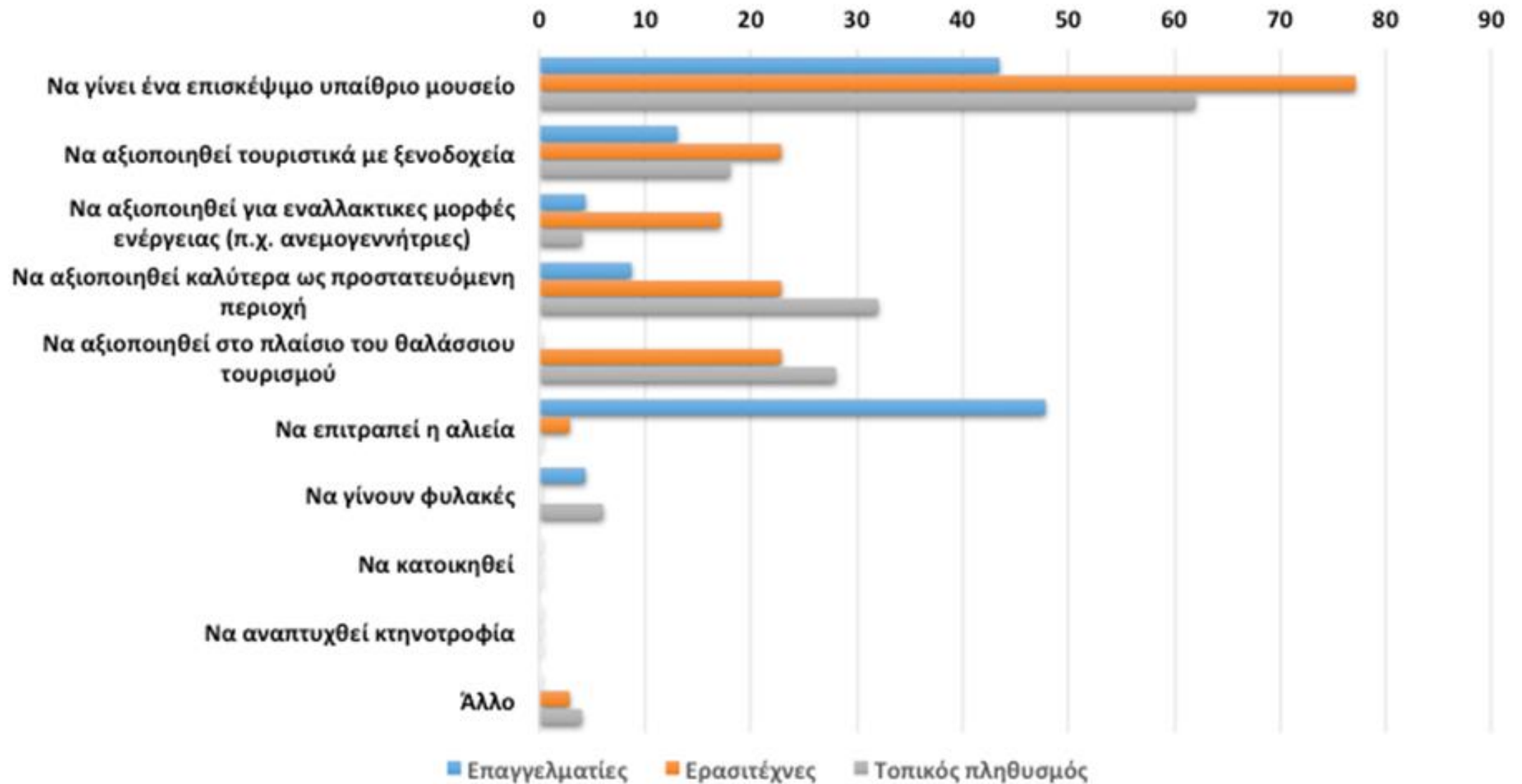

Πηγή: Επιτόπια έρευνα Σεπτέμβριος 2016 - Ιούνιος 2017. Σημείωση: Ερώτηση πολλαπλών απαντήσεων.

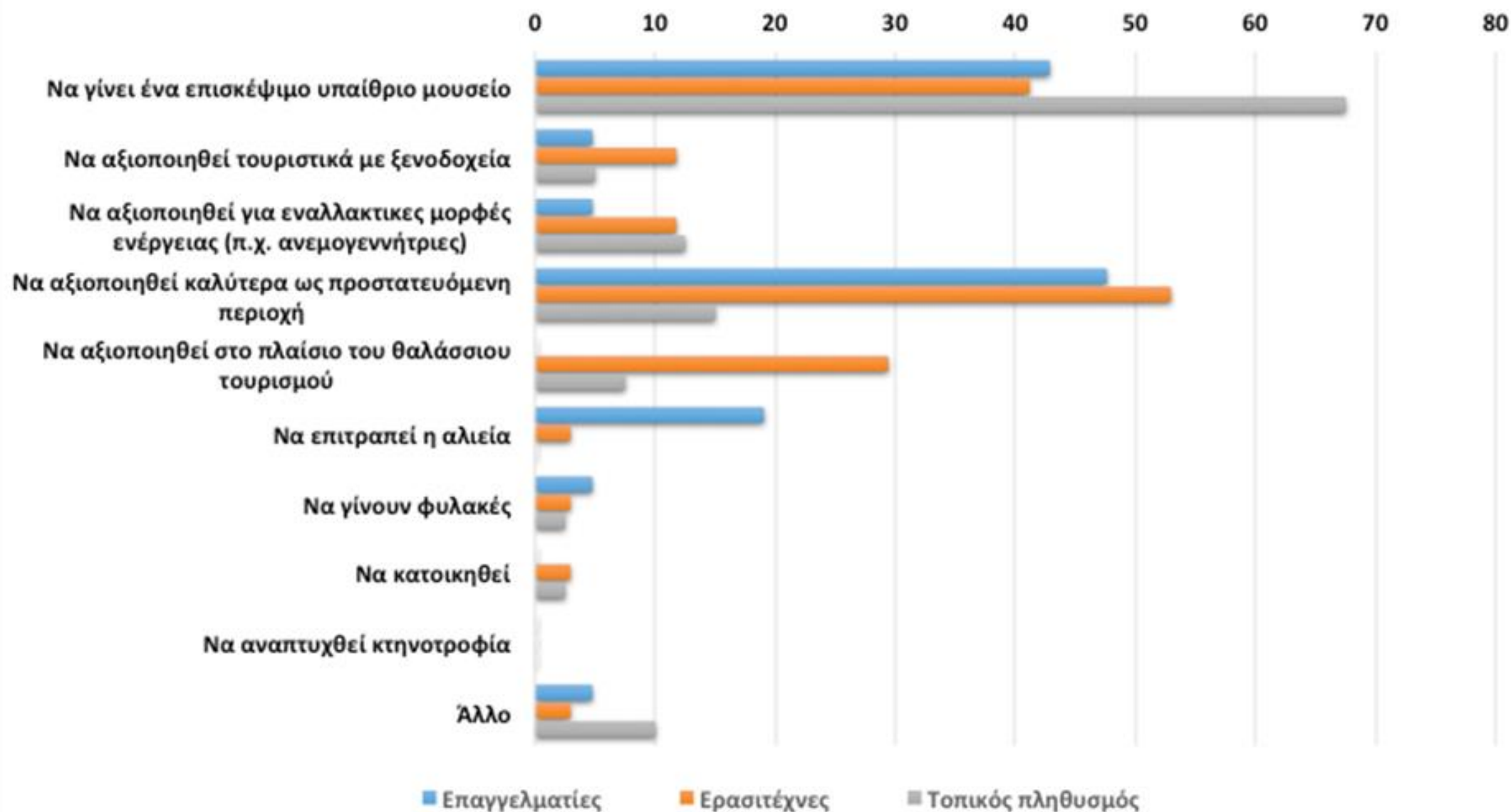
ΓΡΑΦΗΜΑ 8.9. Αξιολόγηση της αλιευτικής δραστηριότητας στη Γυάρο ανά ομάδα πληθυσμού και περιοχή

ΓΡΑΦΗΜΑ 8.12. Προτάσεις για το μέλλον της Γυάρου ανά ομάδα πληθυσμού της Σύρου

ΓΡΑΦΗΜΑ 8.13. Προτάσεις για το μέλλον της Γυάρου ανά ομάδα πληθυσμού της Άνδρου

Συμπερασματικές παρατηρήσεις

- Με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε καταλήγουμε ότι η **αλιευτική δραστηριότητα μειώνεται στις δύο περιοχές έρευνας, αλλά παρόλα αυτά εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τη διαχείριση των αλιευτικών πόρων**. Στη Σύρο και την Άνδρο καταγράφονται διάφορες ομάδες χρηστών των θαλασσίων πόρων: η τοπική κοινωνία, οι καταναλωτές, οι ερασιτέχνες αλιείς και οι επαγγελματίες αλιείς.
- Ο περιορισμός της αλιευτικής δραστηριότητας που φαίνεται ως ένας ουσιαστικός δρόμος για την αντιμετώπιση προβλημάτων που αφορούν τη διαχείριση των αλιευτικών και θαλάσσιων πόρων χρειάζεται τη συμμετοχή των επαγγελματιών και ερασιτεχνών αλιέων που είναι οι βασικοί χρήστες των αλιευτικών πόρων (Symes 1999, Just 2000, Μπάδα 2004, Δημητρόπουλος και Ολυμπίτου 2010).
- Διαπιστώνεται ότι οι **επαγγελματίες αλιείς έχουν οξύνει το ενδιαφέρον τους για όσα συμβαίνουν στο πεδίο της προστασίας του περιβάλλοντος και μάλιστα οι απόψεις τους αποτυπώνουν μια αυξημένη ανησυχία** ως προς τον τρόπο και τον ρυθμό με τον οποίο δρομολογούνται αλλαγές που επηρεάζουν την δραστηριότητά τους.

Συμπερασματικές παρατηρήσεις

- Ωστόσο ο σχεδιασμός για την προώθηση των προστατευόμενων περιοχών δεν έχει λάβει υπόψη του τις απόψεις και τις ανησυχίες των εμπλεκόμενων φορέων στον βαθμό που θα έπρεπε και θα μπορούσε.
- Η Γυάρος ως ένας «κοινός πόρος», που θεωρείται από την συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων ως αναξιοποίητος και ανεκμετάλλετος αποτελεί το ζητούμενο για το πως θα αξιοποιηθεί, καθώς διάφοροι «φορείς-χρήστες» δείχνουν έτοιμοι να «αξιοποιήσουν/ αναπτύξουν» το εν λόγω νησί.
- Η κατάρτιση ενός στρατηγικού πλαισίου για την ήπια αξιοποίησή της φαίνεται να είναι το ζητούμενο (από πολλές πλευρές) - παράλληλα με την δρομολόγηση δράσεων συμμετοχής σε ένα διαχειριστικό σχήμα που θα εμπλέκει ουσιαστικά τους «χρήστες» αυτού του κοινού πόρου, χωρίς να καταλήξει το όλο εγχείρημα σε αδιέξοδο.

Συμπερασματικές παρατηρήσεις

- Από το Μάιο 2023 η λειτουργία και διαχείριση του συστήματος απομακρυσμένης επιτήρησης που λειτουργεί από το 2015 εντός της Θαλάσσιας Προστατευόμενης Περιοχής Γυάρου το WWF Ελλάς, περνά στον Οργανισμό Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ).
- Το σύστημα αυτό έχει εγκατασταθεί στη Γυάρο από το WWF Ελλάς το 2015, στο πλαίσιο ενός αρχικού Μνημονίου Συνεργασίας που είχε συναφθεί μεταξύ της περιβαλλοντικής οργάνωσης, του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και του Υπουργείου Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής/ Λιμενικού Σώματος και έχει συμβάλλει σημαντικά στην αποτελεσματική εποπτεία και φύλαξη της περιοχής, με τη χρήση καινοτόμων και τελευταίας τεχνολογίας μέσων (ραντάρ, υπέρυθρη κάμερα, drone).
- Σύμφωνα με τα στοιχεία του WWF, κατά το διάστημα 2015-2022 η λειτουργία του, σε συνδυασμό με τις παραδοσιακές μεθόδους επιτήρησης της περιοχής μέσω περιπολιών με σκάφος, έφερε απτά αποτελέσματα και συγκεκριμένα, συνέβαλε καθοριστικά στο να αποτραπούν και να μειωθούν σημαντικά τα περιστατικά παράνομης αλιείας. Ενδεικτικά, το διάστημα αυτό, τα παράνομα περιστατικά που αφορούν στην επαγγελματική αλιεία μειώθηκαν κατά 85%, ενώ αυτά που αφορούν την ερασιτεχνική αλιεία κατά 56%.